

УДК 330.3

JEL Classification Code: G32

Гречко А.В.

*к. е. н., доцент ФММ, Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Волок О.О.

*студент Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

СУТНІСТЬ КАТЕГОРІЇ «СТАЛИЙ РОЗВИТОК»

У статті досліджено сутність поняття «сталий розвиток», проведено аналіз складових сталого розвитку. Також в статті доводиться подібність наявних підходів до запровадження сталого розвитку. Розкрито склад цілісної, збалансованої системи сталого розвитку національної економіки. Особливого значення надається дослідженню кроків до запровадження комплексного сталого розвитку. Автор приходить до висновку, що концептуальні аспекти є ключовими в створенні повноцінної цілісної діючої системи сталого розвитку. А регулювання та узгодження взаємодії її підсистем створить підґрунтя для переходу на більш високі рівні сталого розвитку, за умови вирішення актуальних питань, що виникають в процесі розвитку зовнішнього середовища. Автор робить висновок про те, що у нашій державі поняття сталого розвитку досить часто так і вживають для визначення зростання показників економіки країни, регіонів, окремих галузей промисловості, підприємств. При цьому замало приділено уваги соціальній та екологічній складовим сталого розвитку, що вказує на недостатнє розуміння справжньої сутності даного поняття, а саме збалансованість усіх його складових.

Ключові слова: розвиток; збалансований розвиток; сталий розвиток; зростання; система сталого розвитку; національна економіка.

Постановка проблеми. Проблеми розвитку національної економіки ставить перед Україною складне завдання щодо застосування концепції сталого розвитку з урахуванням реалій сучасності, тенденцій розвитку світової спільноти, місця і ролі країни в ЄС та світі. Досягнення сталого розвитку є комплексною проблемою, що знаходиться у колі наукових інтересів багатьох наук. Становлення концепції сталого розвитку сформувало різні авторські підходи та трактування її сутності й виділення факторів, що на неї впливають.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, сталого розвитку пов'язані з визначенням його змісту з позиції цілісної збалансованої системи. Протягом останніх років воно широко досліджуються вітчизняними та закордонними вченими. Питання трактування сутності сталого розвитку досліджували зарубіжні вчені: Г. Брундтланд, Г. Дейлі, Ден. і Дон. Медоуз, Дж. Річардсон та ін. Фундаментальні теоретичні аспекти концепції сталого розвитку (стратегії, моделі, принципи) висвітлили в наукових доробках зарубіжні дослідники: В. Беренс, Е. Бредлі, Ф. Йетс, І. Картон, В. Кенон, Р. Маккуейд, Д. Марш, Г. Одум, Й. Рандерс, У. Ростоу, В. Шеррер, А. Шиндлер та ін.

Теоретико-методологічні аспекти забезпечення сталого розвитку та механізми його реалізації ґрунтовно досліджено у роботах таких вітчизняних учених, як: О. Алимов, О. Амоша, С. Аптекарь, В. Базилевич, І. Бистрякова,

М.Г.Білопольський, О. Білорус, Є. Борщук, Б. Буркинський, І. Вахович, В. Геєць, З. В. Герасимчук, І. А. Гриджук, Л. Гринів, Л. Дідківська, Л. Жарова, М. Згуровський, Л. Мельник, О. Новікова, М. Хвесик, Є. Хлобистов, Т. Черничко, О.Ю. Чечель, О. Шубравська, С. Юрій та багато інших. Проте залишаються недостатньо вирішеними та потребують подальшого дослідження питання сталого розвитку у зв'язку зі змінами світового суспільства.

Мета. Метою дослідження є систематизація та узагальнення сутності поняття сталого розвитку, виявлення факторів, що на нього впливають в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток національної економіки на сучасному етапі зазнає значних змін. З одного боку, спостерігається наявність потужного ресурсного потенціалу країни, а з іншого виявляються тенденції недостатнього використання природного, людського, економічного потенціалів, що призводить до дисбалансів у розвитку країни. Реформування й модернізація української економіки, її інтеграція у світове господарство зумовлюють необхідність перегляду підходу до вибору нових чинників сталого розвитку і створення умов для їх використання. Видається доцільним враховувати не лише чинники зростання економіки, але й умови, механізми та інструменти, за допомогою яких ці чинники можуть бути комбіновані та найефективніше використані, тобто слід враховувати потенціал зростання й розвитку економіки, що дозволяє забезпечити їх у довгостроковому періоді [2].

Поняття сталого розвитку (від англ. *sustainable development*) є доволі суперечливим, оскільки об'єднує два протилежні розуміння: сталість (стійкість) і включає: «*sustain*», що означає підтримувати та «*able*» – той, що має здатність) і розвиток (рух уперед) (поняття «*development*» однозначно вказує на розвиток, еволюцію, зростання, покращення, вдосконалення). В такому словосполученні присутня суперечність, оскільки розвиток передбачає зміну, а сталість – стабільність. Звідси, окремі дослідники піддають сумніву точність перекладу даного словосполучення і стверджують, що більш точний переклад цього словосполучення – «підтримуваний розвиток», тобто розвиток, який підтримує рівновагу.

Поняття сталого розвитку є офіційним дослівним перекладом англійського формулювання «*sustainable development*», де основну увагу приділяють прикметнику «*sustainable*» (стійкий, рівноважний, збалансований, самопідтримуваний), корінь якого – «*sustain*» (підтримувати щось на деякому рівні) надійшов до англійської у видозміненому вигляді зі старофранцузького відповідника «*soustenir*» (дієслово в аналогічному значенні). Натомість, до старофранцузької мови взяте слово надійшло від латинського «*sustinere*» (підтримка). Різні країни світу дають свої варіанти перекладу поняття «*sustainable development*»: Італія – «*sviluppo sostenibile*» (розвиток, що заслуговує на підтримку), Франція – «*development durable*» (довгостроковий розвиток), Німеччина – «*nachhaltige entwicklung*» (тривалий розвиток), Швеція – «*en stadig utveckling*» (стійкий розвиток), Японія – «*jizoki-tekina kaihatu*» (тривалий розвиток) [3].

Враховуючи, таку варіативність в розумінні поняття «сталий розвиток» можна стверджувати, що в його основі закладається цілісність, стійкість, збалансованість системи з певним набором складових. Варто відзначити, що термін «сталий розвиток» з'явився у 1987 р. в доповіді «Наше спільне майбутнє» («Our Common Future») Г. Х. Брунтланд (G. H. Brundtland). Визначено, що основними напрямками забезпечення змін сталого розвитку є: формування перспектив, що стосуються населення, навколишнього середовища, вирішення проблем енергетики, промисловості, населених пунктів і міжнародних економічних відносин в аспекті навколишнього середовища і розвитку [1].

Оксфордський словник визначає сталий розвиток, як економічний розвиток, здійснюваний без виснаження природних ресурсів. Бізнес-словник «Longman» дає визначення сталого зростання («sustainable growth») як «зростання, яке можливо підтримувати без створення економічних проблем» або як економічне зростання, яке можна підтримувати не завдаючи проблем навколишньому середовищу. Стає зрозумілим, що, по-перше, стале зростання можливе в якості компромісу між цілями економічного розвитку і збереженням навколишнього середовища, та по-друге, немає суперечності між поняттями «сталий розвиток» і «зростання» [3].

На сьогодні існують різні трактування сутності поняття сталого розвитку. Найпоширенішим визначенням сталого розвитку є визначення, яке наведено в доповіді «Наше спільне майбутнє» Міжнародної комісії з навколишнього середовища та розвитку ООН під керівництвом Брунтланд в 1987 році: сталий розвиток – це такий розвиток, що задовольняє покоління теперішнього часу, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. Після публікації доповіді Комісії вчені та аналітики запропонували понад 70 різноманітних трактувань до визначення сутності «сталого розвитку».

Розвиток ідей сталого розвитку продовжилося на Конференції Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища і розвитку, яка відбулася в 1992 році в Ріо-де-Жанейро. Надалі уточнення змісту поняття сталого розвитку було здійснено в таких міжнародних актах, як: «Порядок денний на ХХІ століття» (1992 р.), Декларація тисячоліття (2000 р.), Йоганнесбурзька Декларація зі сталого розвитку (2002 р.). У той же час класичним визначенням сталого розвитку прийнято вважати трактування, що наведено у Рамковому документі ООН «Порядок денний на ХХІ століття», як модель руху людства вперед, при якій досягається задоволення потреб нинішнього покоління людей без позбавлення такої можливості майбутніх поколінь [4].

Різні науковці неодноразово намагалися визначити зміст даного процесу і як наслідок – виокремили нові терміни сталого розвитку: екорозвиток зрівноважений, збалансований, стійкий та ін. Кожен науковець, який досліджує сталий розвиток чи підсумковий документ, має своє визначення цього поняття з акцентом на тих або інших аспектах, що пов'язано із сферою його діяльності. Узагальнюючи результати дослідження різних трактувань поняття, на наш погляд, сталий розвиток – це економічне зростання, що не призводить до

погіршення навколишнього середовища, та при цьому супроводжується вирішенням соціальних проблем і забезпеченням соціальної справедливості.

За своїм внутрішнім змістом поняття передбачає перманентне відтворення стану динамічної рівноваги, з періодичною зміною його рівня, при якому відбувається постійне розв'язання суперечностей між внутрішніми компонентами системи, і зміна параметрів біосфери не виходить за межі катастрофічних трансформацій. Відповідно, сталий розвиток можемо визначити, як регульований процес гармонізації продуктивних сил, соціальних, економічних і екологічних складових, спрямованих на використання, збереження та поетапне відновлення цілісності природного середовища, створення можливостей і досягнення відповідної якості життя людей [1].

Щодо збалансованої системи сталого розвитку національної економіки необхідно зауважити, що збалансований розвиток передбачає незворотність регулятивних мікроприємств по досягненню спрямованості змін в цілісній системі сталого розвитку за рахунок закономірно певних пропорцій кількісного і якісного відтворення соціальної, економічної, екологічної підсистем у взаємодії всіх суб'єктів господарювання на різних рівнях середовищ. Перш за все, для налагодження функціонування цілісної системи сталого розвитку національної економіки необхідна побудова ієрархічної цільово-управлінської узгодженості в функціонуванні трьох ключових підсистем – екологічній, економічній, соціальній (рис.1.).

Отже, формування цілісної системи сталого розвитку держави слід концентрувати на концептуальних аспектах, що є ключовими в створенні повноцінної цілісної діючої системи сталого розвитку й регулювання, узгодження яких дозволить з кількісно-якісним напрацюванням потенціалів переходити на більш високі рівні свого розвитку.

Попри широке вивчення сталого розвитку у вітчизняному та іноземному науковому середовищі, необхідне детальне дослідження генезису понять «сталий розвиток» і «сталість», та складових сталого розвитку. З огляду на невизначеність до цього часу у вітчизняному науковому середовищі системи сталого розвитку і недостатньо повний аналіз підходів до його запровадження, необхідний огляд і систематизація цих підходів, їх порівняння. Це дозволить зрозуміти сталий розвиток не як абстрактне явище, а як дійсно всесвітню парадигму виживання людства у третьому тисячолітті, перехід до якої є поступальним процесом [3].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, на сьогодні поняття сталого розвитку досить всесторонньо досліджено та узагальнено в науковій літературі, але сучасне бачення науковців досі коригує дане поняття і доповнює його трактування новими складовими. У нашій державі поняття сталого розвитку досить часто так і вживають для визначення зростання показників економіки країни, регіонів, окремих галузей промисловості, підприємств.

При цьому, на нашу думку, замало приділено уваги соціальній та екологічній складовим сталого розвитку, що вказує на недостатнє розуміння справжньої сутності даного поняття, а саме збалансованість усіх його складових. Саме це й буде предметом наших подальших наукових розвідок.

Рисунок 1 – Цілісна, збалансована система сталого розвитку національної економіки [2]

Список використаних джерел

1. Бурик З. Тракткування сутності понять: сталий розвиток, державне управління, державне регулювання, державне регулювання сталого розвитку / З. Бурик // Теоретичні та прикладні питання державотворення, К., – 2017. – Вип. 21. – С. 10-19
2. Васюткіна Н. В. Сталий розвиток як основа зростання національної економіки: проблеми, шляхи вирішення / Н. В. Васюткіна // Економічний вісник університету, К., – 2017. – Вип. 34(1)., – С. 150-163.
3. Свистун К. О. Генезис поняття «сталий розвиток» та підходи до його запровадження / К. О. Свистун // Молодий вчений, К., – 2017. – № 2. – С. 326-333.
4. Смирнова І. І. Сталий розвиток в Україні: теоретичні аспекти / І. І. Смирнова, Є. І. Михайлюта // Економічний вісник Донбасу, Д., – 2018. – № 1. – С. 10-14.

References

1. Buryk Z. (2017), Interpretation of the essence of concepts: sustainable development, public administration, state regulation, state regulation of sustainable development. [Traktuvannya sutnosti ponyat: staliy rozvitok, derzhavne upravlinnya, derzhavne

regulyuvannya, derzhavne regulyuvannya stalogo rozvitku] // Theoretical and applied questions of state creation, Vip. 21, pp. 0-19

2. Vasutkina N.V. (2017), Sustainable development as the basis of the growth of the national economy: problems, ways of solution [Staliy rozvitok yak osnova zrostannya natsionalnoyi ekonomiki: problemi, shlyahi virishennya] Economic Bulletin of the University, Vip. 34 (1), pp. 150-163.

3. Svistun K. O. (2017), Genesis Concept of «sustainable development» and approaches to its introduction [Genezis ponyattya «staliy rozvitok» ta pidhodi do yogo zaprovadzhennya], Young Scientist, No. 2, pp. 326-333.

4. Smirnova I. I. (2018), Sustainable development in Ukraine: theoretical aspects [Staliy rozvitok v UkraYinI: teoretichni aspekti], Economic Bulletin Donbass, No. 1, pp. 10-14.

Гречко А.В.

к. э. н., доцент, КПИ имени Игоря Сикорского

Волок О.О.,

студент ФММ, КПИ имени Игоря Сикорского

СУЩНОСТЬ КАТЕГОРИИ «УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ»

В статье исследована сущность понятия «устойчивое развитие», проведен анализ составляющих устойчивого развития. Также в статье приходится сходство имеющихся подходов к внедрению устойчивого развития. Раскрыто состав целостной, сбалансированной системы устойчивого развития национальной экономики. Особое значение придается исследованию шагов к внедрению комплексного устойчивого развития. Автор приходит к выводу, что концептуальные аспекты являются ключевыми в создании полноценной целостной действующей системы устойчивого развития. А регулирования и согласования взаимодействия ее подсистем создаст основу для перехода на более высокие уровни устойчивого развития, при условии решения актуальных вопросов, возникающих в процессе развития внешней среды. Автор делает вывод о том, что в нашем государстве понятие устойчивого развития зачастую так и используют для определения роста показателей экономики страны, регионов, отдельных отраслей промышленности, предприятий. При этом мало уделено внимания социальной и экологической составляющим устойчивого развития. Это указывает на недостаточное понимание истинной сущности данного понятия, а именно сбалансированность всех его составляющих.

Ключевые слова: развитие; сбалансированное развитие; устойчивое развитие; рост; система устойчивого развития; национальная экономика.

Grechko A.V.

PhD in Economic sciences, Associate Professor

Volok O.O.

student, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

AN ESSENCE OF «SUSTAINABLE DEVELOPMENT» CATEGORY

The article explores the essence of the concept of «sustainable development», analyzes the components of sustainable development. Also, the article shows the similarity of existing approaches to the introduction of sustainable development. The composition of a holistic, balanced system of sustainable development of the national economy is revealed. Particular importance is attached to the study of the steps towards the implementation of integrated sustainable development. The author comes to the conclusion that conceptual aspects are key in the creation of a fully-fledged integrated system of sustainable development. And regulation and coordination of the interaction of its subsystems will provide the basis for the

passing to higher levels of sustainable development, provided that the actual issues arising in the process of development of the environment are addressed. The author concludes that in our country, the notion of sustainable development is often used to determine the growth of economic indicators of the country, regions, individual industries, enterprises. At the same time, little attention has been paid to the social and environmental components of sustainable development, which indicates an inadequate understanding of the true nature of the concept, namely the balance of all its components.

Key words: development; balanced development; sustainable development; system of sustainable development; national economy.

Гречко А.В.
alla_grechko@ukr.net
Волок О.О.
volok.a.a@gmail.com